

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність.

Підготувала доцент кафедри УДІД
Богуславська Л.Г.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

Презентацію створено на матеріалі праці Ніни
Опанасівни Вірченко

«Про заборону української мови
(XVII-XX ст.)»

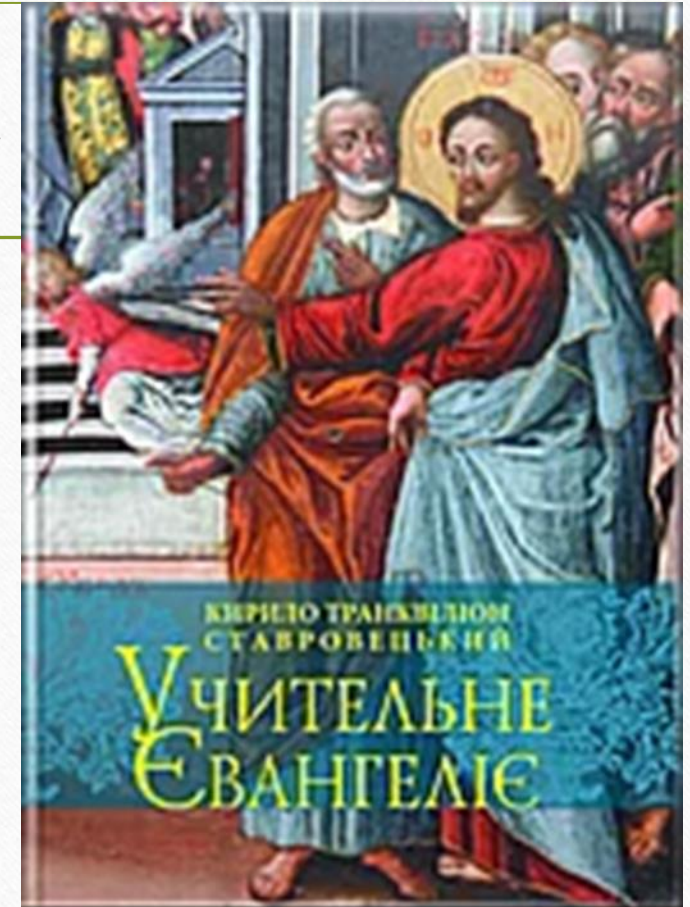
«Ужма» документальний фільм

Олександра Рябокриса

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

- 1662 р. Наказ царя Олексія з подання патріарха Московського спалити в державі геть усі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» К. Ставровецького

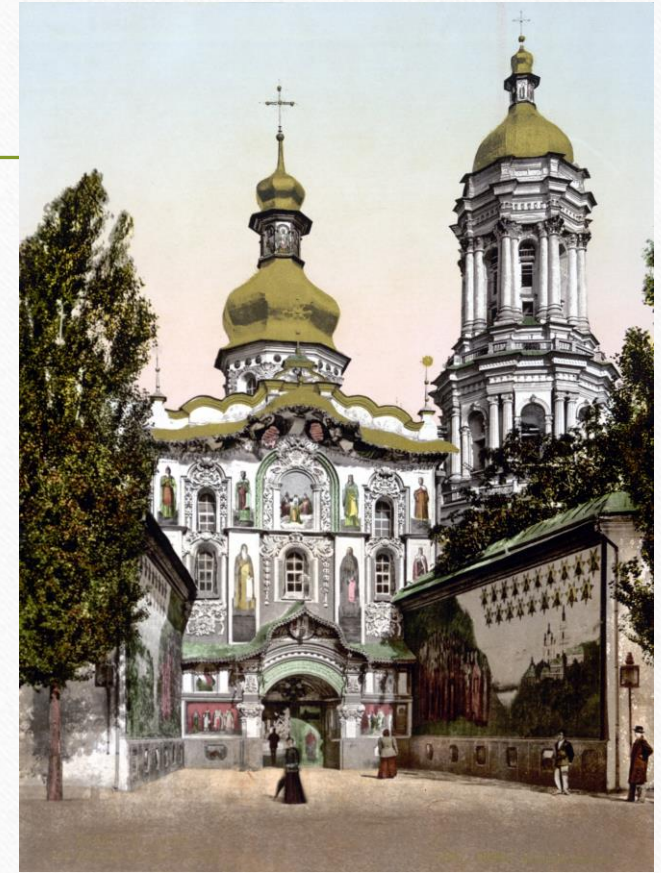
Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1667 р. Андрусівська угода. Укладаючи договори з поляками, цар Олексій ставив такі вимоги стосовно українських книг, їх авторів та видавців: «Все те, в которых местностях книги печатаны и их слагатели, також печатники, или друкари, смертию казнены и книги собрав сожжены были, и впредь чтобы крепкий заказ был бесчестных воровских [таку назву дано українським книжкам. – Н.В.] книг никому с наших королевского величества подданных нигде не печатать под страхом смертной казни».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

- 1689 р. Заборонено Києво-Печерській Лаврі друкувати книги без патріаршого дозволу: «... к нам першее не прислав, отнюдь бы вам не дерзати таковых книг новослагаемых печатати...» .

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

- 1709 р. Цар Петро I примусив скоротити число студентів Києво-Могилянської академії з 2000 до 161, а кращим науково-просвітницьким силам звелів перебратися з Києва до Москви. Серед них були Інокентій Гізель, Іоанникій Галатовський, Лазар Баранович, Дмитро Ростовський (Туптало), Стефан Яворський, Феофан Прокопович, Симеон Полоцький та багато інших. Вони відіграли головну роль у розвитку культурного життя тодішньої Московії.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

Указ про обов'язковість цензурування до друку українських книжок у Москві. «Українці принесли з собою всю свою велику культуру, її вплив одбився на Москві на всьому житті: будівлі, малюванні, одежі, співах, музиці, звичаях, на праві, літературі і навіть на самій московській мові. Все життя складалося тоді так, що ставало неможливим прожити без українця. Всяких ремісників доставали з України»

(І. Огієнко. «Українська культура»).

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

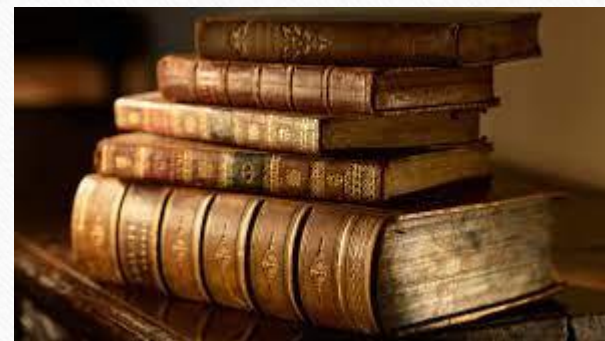
1713 р. Московія наказом Петра І привласнює собі нашу назву Русь (грецька назва Руси звучить як «Росія»).

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1720 р. Наказ царя Петра І: «В Киево-Печерской и Черниговской типографиях вновь книг никаких не печатать... старые книги справливать прежде печати, дабы... особенного наречия в оных не было».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

20 грудня 1720 р. Петро I видав указ київському губернському князю Голіцину, щоб «...во всех монастырях, остающихся в Российском государстве, осмотреть и забрать древние жалованные грамоты и другие куртиозные письма оригинальные, а также книги исторические, рукописные и печатные».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1724 р. Московська цензура наклала тисячу рублів штрафу на архімандрита Києво-Печерської Лаври за те, що там була надрукована церковна книга «Триодь» «не совсем с великороссийским сходная». Чернігівську друкарню Синод наказав перевести в Москву, тобто просто загарбав.

1729 р. Наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови і розпорядження.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1740 р. Російська імператриця Анна Іванівна створила правління гетьманського уряду під керівництвом московського князя Олексія Шаховського і запровадила російську мову в діловодстві на території України.

1748 р. Наказ Петербурзького Синоду Київському митрополитові Самуїлу Мило-славському запровадити в Києво-Могилянській академії та в усіх школах України викладання російської мови, в результаті чого на Лівобережжі зникло 866 українських шкіл.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1750 р. Після скасування Канцелярії міністерського правління малоросійських справ у м. Глухові з неї вилучено та перевезено до Росії справи таємного діловодства. Документи архіву Запорозької Січі, знайдені під час «розорення Січі генерал-поручиком Текелією у скрині під престолом січової церкви», опинились у Московському відділенні загального архіву Головного штабу.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1759 р. Синод видав розпорядження вилучити з шкіл українські букварі.

1763 р. Указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1764 р. Інструкція Катерини II князеві О. Вяземському про русифікацію України, Прибалтики, Фінляндії та Смоленщини, «якщо розумні люди будуть обрані начальниками цих провінцій. Коли ж у Малоросії не буде гетьмана, то треба намагатися, щоб час і назва гетьманів зникли...» Скасування Катериною II українського гетьманства, а з ним — ліквідація українських навчально-культурних закладів та усунення від влади українськомовних чиновників.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1775 р. Зруйнування Запорозької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

1780—1783 рр. Перше закріпачення українських селян на окупованих Росією землях Руси-України.

1780 р. Спалення книгозбірні Києво-Могилянської академії, що збиралася понад 150 років і була однією з найбагатших бібліотек Руси-України.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1782 р. Катерина II створила комісію для заведення в Росії народних училищ, завданням якої було запровадження єдиної форми викладання російської мови в усіх навчальних закладах імперії.

1784 р. За розпорядженням Синоду митрополит Київський наказав, аби в усіх церквах дяки та священники читали молитви та правила службу Божу «голосом, свойственным российскому наречию». Синод наказує митрополитові Київському та Галицькому Самуїлу карати студентів та звільняти з роботи викладачів Києво-Могилянської академії за вживання неросійської мови.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

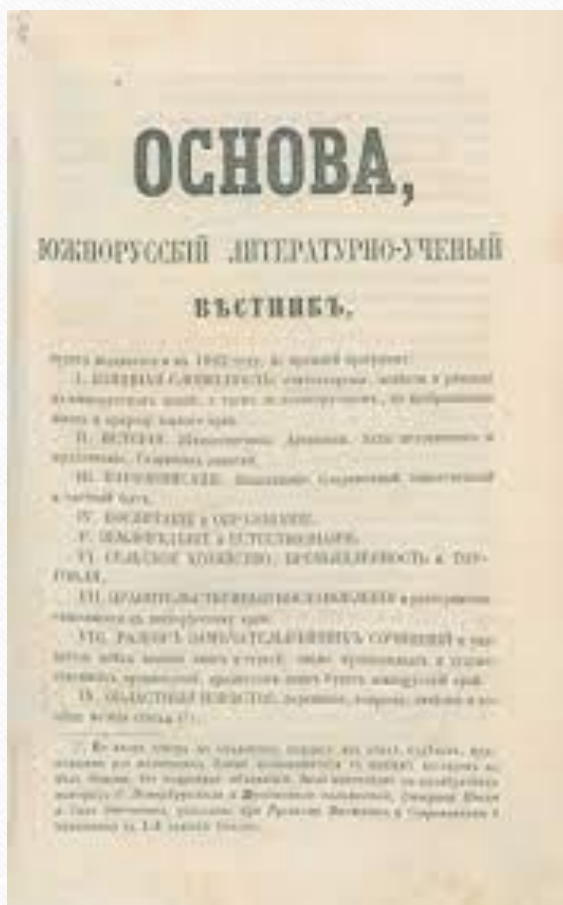
1784 р. Наказ Катерини II по всіх церквах імперії правити службу Богу російською мовою.

1785 р. Синод знову наказує митрополитові Київському контролювати Лаврську друкарню, щоб ніякої різниці з московським виданням не було, а в Києво-Могилянській академії негайно запровадити систему навчання, узаконену для всієї імперії.

1789 р. У Петербурзі з ініціативи Катерини II видано «Порівняльний словник усіх мов», у якому українська мова значиться як російська, спотворена польською.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1862 р. Закриття на Наддніпрянщині безплатних недільних українських шкіл для дорослих. Припинено видання українського літературного та науково-політичного журналу «Основа».

1863 р. Циркуляр міністра внутрішніх справ Російської імперії П. Валуєва про заборону видання підручників, літератури та книг релігійного змісту українською мовою, якої «не было, нет и быть не может».

1870 р. Роз'яснення міністра освіти Росії Д. Толстого про те, що «кінцевою метою освіти всіх іногородців, незаперечно повинно бути зросійщення».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

“

... общерусский язык так же понятен для малороссов, как и для великороссиян, и даже гораздо понятнее чем теперь сочиняемый для них некоторыми малороссами, и в особенности поляками, так называемый украинский язык

”

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

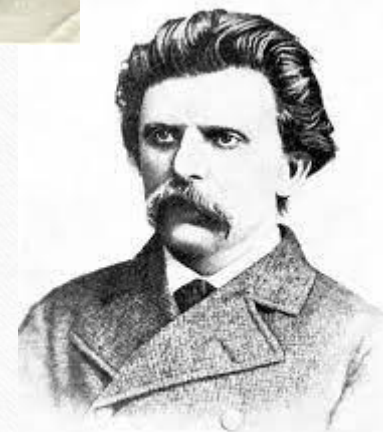
1876 р. Імператор Олександр II видав Емський указ про заборону ввозити до Росії будь-які книжки і брошури, написані «малоросійським наріччям», друкувати оригінальні твори та переклади українською мовою, влаштовувати сценічні вистави, друкувати українські тексти до нот і виконувати україномовні музичні твори. Указ про зобов'язання «прийняти як загальне правило», щоб в Україні призначалися вчителі-московити, а українців спроваджувати на учительську роботу в Петербурзькому, Казанському й Оренбурзькому округах.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1876-1880 рр. Українських учених та педагогів М. Драгоманова, П. Житецького та багатьох інших звільнили з роботи за наукові праці з українознавства, а П. Лободоцького — лише за переклад одного речення з Євангелія українською мовою.

«Немедленно выслать из края Драгоманова и Чубинского как неисправных і положительно вредных в крае агитаторов... с воспрещением въезда в Южн. губ. и столицы, под секретное наблюдение».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1884 р. Заборона Олександром III українських театральних вистав у всіх „малоросійських губерніях”.

1888 р. Указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами.

1889 р. У Києві на археологічному з'їзді дозволено читати реферати всіма мовами, крім українською.

1892 р. Заборона перекладати книжки українською мовою з російської.

1895 р. Заборона головного управління в справах друку видавати українські книжки для дітей.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1896 р. Б. Грінченко в одному з часописів писав: «Українські національні згадки, українську історію викинено з читанок шкільних... А замість історії вкраїнської скрізь історія московська викладається так, мов би вона нашому чоловікові рідна. Та ще й яка історія! Що стукнеш, то скрізь хвали та гімни земним божкам: Павлові, Миколі, Катерині, Петрові: хвали Суворовим, Корниловим, Скобелевим і всій російській солдатчині! Тут усякі „подви́ги" рабської вірности».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1900 р. і наступні роки. Цензура вилучає з текстів такі слова, як «козак», «москаль», «Україна», «український», «Січ», «Запоріжжя» та інші, які мають український національно-символічний зміст.

1903 р. На відкритті пам'ятника І. Котляревському у Полтаві заборонено промови українською мовою.

1905 р. Кабінет міністрів Росії відхилив прохання Київського та Харківського університетів скасувати заборони щодо української мови. Ректор Київського університету відмовив 1400 студентам у відкритті чотирьох кафедр українознавства з українською мовою викладання, заявивши, що університет — це «загальнодержавна інституція», і в його стінах не може бути жодної мови, крім російської.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1905 — 1912 рр. Міністерство освіти Російської імперії закрило 12 приватних гімназій, звільнило 32 директорів та 972 учителів, 822 учителів «перевело» до інших шкіл за намагання запровадити у викладанні українознавчу тематику.

1908 р. Через чотири роки після визнання Російською академією наук української мови такою “мовою” Сенат оголошує україномовну культурну й освітню діяльність шкідливою для імперії.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1910 р. Закриття за наказом уряду Столипіна всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читати лекції українською мовою, створювати будь-які неросійські клуби.

1910, 1911, 1914 рр. Закриття «Просвіти» у Києві, Чернігові, Катеринославі (Січеславі).

1914 р. Заборона відзначати 100-літній ювілей Тараса Шевченка

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1914 р. Доповідна записка полтавського губернатора фон Баговута міністрові внутрішніх справ Російської імперії, яка дає найповніше уявлення про ставлення імперської влади до української проблеми в Україні. Ці настанови діяли за царів, генеральних секретарів і фактично не втратили сили й по сьогодні, за наявності «незалежної» України. До 1917 р. всім чиновникам в Україні платили 50% надбавки до заробітної платні за «обрусение края».

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1. Привлекать на должности учителей земскихъ начальныхъ школъ по возможности только однихъ великоруссовъ.

2. Назначать на должности инспекторовъ народныхъ училищъ людей дѣятельныхъ, энергичныхъ, твердыхъ и исключительно великоруссовъ. Таковыми же конечно должны быть и директора народныхъ училищъ.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

4. Всякаго учителя проявляющаго склонности къ украинскому движенію немедленно устранять.

5. Поставить правильно обученіе исторіи Россіи въ школѣ и строжайше вмѣнить въ обязанность учителямъ—внѣдрять въ молодежъ понятіе о единной, недѣлимой Россіи, поясняя смыслъ слова „украина“, то есть „окраина“ Государства въ былыя времена.

6. Обратить тоже вниманіе на преподаваніе исторіи въ среднихъ учебныхъ заведеніяхъ.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

7. Составленіе правдивой исторіи малорусскаго народа.

8. Установить обязательныя экскурсіи учащихся всѣхъ учебныхъ заведеній въ возможно большемъ количествѣ--въ Москву, Нижній-Новгородъ и другія историческія мѣстности Россіи, ибо малоруссы имѣютъ объ памятникахъ этихъ мѣстностей весьма скудныя свѣдѣнія, вѣрнѣе никакихъ. Экскурсіи нынѣ производятся въ Кіевъ, а объ Москвѣ и рѣчи не бываетъ.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

26 січня 1918 р. Захопивши Київ, московсько-більшовицькі інтервенти за кілька днів розстріляли 5 тис. осіб, які розмовляли українською мовою, носили український національний одяг або у кого в хаті висів портрет Т. Шевченка...

За час перебування в Києві більшовики не тільки зруйнували багато будинків, але також знищили безцінні культурні, мистецькі, архітектурні та інші надбання й вимордували тисячі ні в чому невинних людей.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1921-1930 рр. Шовіністичні сили в Україні чинять шалений опір відродженню української мови та українських культурних традицій, яке пустило глибоке коріння в роки Української національної революції. «Зачем возрождать допетровскую эпоху, зачем гальванизировать украинский язык, который покрылся уже прахом», - повчав у Запоріжжі російський письменник Ф. Гладков. «Признання української мови як урядової могло би означати панування української буржуазії та куркульства», - писав голова «українського» уряду Х. Раковський.

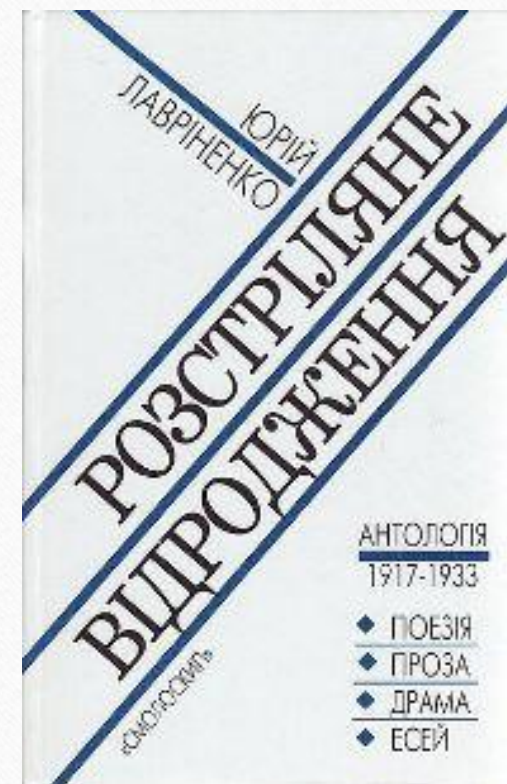
Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1922—1934 рр. Хвиля насильства проти неповторного і яскравого явища української та світової культури - кобзарства. Українські національні музичні інструменти — кобзу, бандуру та ліру - оголошують націоналістичними і знищують. Натомість в Україну завозять десятки тисяч примітивних («общепонятних») балалайок та гармошок. Кобзарі оголошуються жебраками і жорстоко переслідуються.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1929—1930 рр. Арешти визначних діячів української науки, культури, освіти, Церкви, харківський судовий процес над ними (процес «Спілки Визволення України»). На допиті одного з арештованих, В. Дурдуківського слідчий Соломон Брук сказав: «Нам надо украинскую интеллигенцию поставит на колени, это наша задача. Кого не поставим — перестреляем». У ці роки на території УСРР було заарештовано (і здебільшого розстріляно або відправлено на довгострокову каторгу в концтабори) понад 120 тис. українців, головним чином інтелігенції.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1937 р., листопад. На відзначення 20-річчя приходу комуністів до влади на Соловках було розстріляно понад тисячу діячів української культури .

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1939 р. Перепис населення Кубані показав, що внаслідок голодомору, арештів і примусового виселення кількість українців там з 61,5% у 1926 р. зменшилася до 4%. Після «визволення» Західної України — закриття багатьох українських і відкриття російських шкіл.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1946 р. Постанова Ради Міністрів СРСР «Про затвердження українського правопису, наближеного до російського». Постанова ЦК ВКП(б) про «український буржуазний націоналізм», унаслідок якої кілька тисяч представників української інтелігенції заслано до концтаборів («Ждановщина»). Гоніння на журнали «Україна», «Радянський Львів», «Дніпро», «Барвінок», «Перець». Головного редактора журналу «Україна» Ю. Яновського звільнено з роботи.

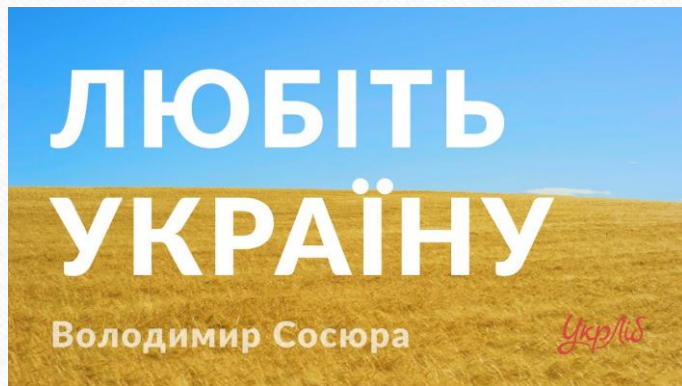

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1947 р. Депортація в Сибір населення Західної України. Вивезення загалу українців до Сибіру не було здійснено тільки через нестачу вагонів. «Чистка» серед діячів української культури з обвинуваченням їх у націоналізмі новопризначеним з Москви секретарем ЦК КП(б)У Л. Кагановичем. Арешт неповнолітнього (15 р.) сина командувача УПА генерала Шухевича — Юрія Шухевича.

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1951 Викриття газетою «Правда» - центральним органом ЦК ВКП(б)), «націоналістичних ухилів» в українській літературі (вірш В.Сосюри «Любіть Україну», лібрето опери «Богдан Хмельницький»). Студенти Харківського університету відмовилися скласти іспити російською мовою. Тоді 800 з них було репресовано, а 33 студенти на закритому засіданні суду було засуджено до смертної кари! І РОЗСТРІЛЯНО!

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1958 – Верховна Рада СРСР ухвалила закон, згідно з яким питання про те, вивчати чи не вивчати рідну мову в національних школах мають вирішувати батьки та самі учні. Останніх наполегливо спонукали розв'язувати це питання з погляду так званої практичної доцільності (мовляв, для чого «перевантажувати» себе).

Мовне питання. Мовні війни. Мовна єдність

1960 – Колоніальна адміністрація під назвою «КЦ компартії України» вимагає від комуністів виховувати українців «у дусі любові й глибокої поваги до великого російського народу» і в ненависті до свого, українського – «вести непримиренну боротьбу проти націоналізму, особливо українського буржуазного націоналізму».

1961 – ХХІІ з'їзд ЦК КПРС проголосив політику «злиття націй», що, по суті, означало тотальне зросійщення народів СРСР.

У грізну велику годину життя свого народу не вистачило у них ні розуму, ні великості душі. Під тиском найтяжчих обставин не одійшли вони на схід зі своїм великим товариством, що йому потім судила доля здивувати світ своїми подвигами. Звиклі до типової безвідповідальності, позбавлені знання урочистої заборони і святості заклику, мляві їх натури не піднялися до висот розуміння ходу історії, що кликали їх до велетенського бою, до надзвичайного. І ніхто не став їм у пригоді з славних прадідів історії, великих воїнів, бо не вчили їх історії.

76% українців називають українську своєю рідною (десять років тому ця цифра становила 57%). А 83% опитаних вважають, що українська має бути єдиною державною мовою в їхній країні.

Коли в нас забирають хліб, то позбавляють життя, коли ж забирають мову – відбирають безсмертя.

Україна продовжує залишатися чи не найгарячішим мовним бастіоном Європи.

Стійкість і мужність України зараз вражає увесь світ. Українська мова перетворилася на мову незламності і волі.

Мова – духовна вертикаль нації.

